ចំការចេក

(Banana Orchards)

ប្រែសម្រួលដោយ លោក សុមសាក់ វ៉ាន់ណាសារី
បកប្រែថតចម្លងលើកទី 4

By Somsak Wannasaree
Translation Copy No. 4
January 1997

ដំណាំចេក

មាតិការឿង	ទំព័រ
1. ប្រវត្តិរបស់ដំណាំចេក	1
2. ភូតគ្រាមសាស្ត្ររបស់ចេក	4
3. ពូជចេក	11
4. ពូជចេកដែលដាំនៅស្រុកយើង	15
5. ការលូតលាស	17
6. ការពង្រីកពូជ (បំបែកពូជ)	30
7. ការដាំនិងចន្លោះនៃការដាំ	33
8. ការពូនគល់និងការកាត់តែងធាង	35
9. ការដាក់ជីនិងផ្តល់ទឹក ឬស្រោចទឹក	39
10. ការប្រមូលផល	42
11. ការកាត់និងបន្ទំចេក	45
12. ការវិចខ្ចប់ចេកដាក់ក្នុងវត្ថុសំរាប់ដឹកនាំ	47
13. ចេកពងមាន់កំផែងពេជ្រ	51
14. ជម្ងឺរបស់ចេក	61
15. សត្វល្អិតដែលជាសត្រូវរបស់ចេក	67

ម.ព.ឯ.ក AIDOC
Code: 176-002
Date:
Donated by:

អំណោយ
អ្នកឧកញ៉ា ចន្ទ_សារុន

1. ប្រវត្តិរបស់ដំណាំចេក

ចេកដែលមាននៅក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះមានដើមកំណើតនៅភូមិភាគអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ។ ពិតមែនតែចេកពុំបានដាំជាទូទៅនៅក្នុងសម័យនោះក៏ដោយ តែប្រជាពលរដ្ឋបានស្គាល់ថាចេកជាដំណាំហូបផ្លែដែលមនុស្សដាំដើម្បីជាអាហារបាន និងប្រើជាប្រយោជន៍ផ្សេងៗជាយូរយារណាស់មកហើយ ។ ស្លឹកចេកព្រៃយកមកខ្ចប់របស់ផ្សេងៗ ឬស្រ្យកដើមធ្វើខ្សែ ហើយផ្លែចេកយកមកទទួលទាន ។ ចេកជាពូជដែលកើតឡើងពីការក្លាយពូជមកពីចេកព្រៃដែលមានរស់ជាតិផ្អែម ជាហេតុនាំអោយមនុស្សយកចេកនោះមកដាំនៅបរិវេណជិតៗផ្ទះ ដើម្បីពុំចាំបាច់ទៅស្វែងរកនៅក្នុងព្រៃ ដូច្នេះទើបមានការជ្រើសរើស និងកែប្រែអោយបានពូជដែលល្អឡើងជាឡើយៗ ដោយការប្រើកូនចេកក្នុងការបន្តពូជតៗមក កាលពីដើមឡើយចេកព្រៃសម្បូរណ៍ទៅដោយគ្រាប់ឆ្លងតាមការជ្រើសរើសពូជ ទើបយើងទទួលបានចេកដែលគ្មានគ្រាប់ដូចសព្វថ្ងៃនេះ ។

ចំណែកការពង្រីកពូជចេកមានការអះអាងដល់ចេកក្នុងប្រទេសឥណ្ឌាតាំងពី 600 ឆ្នាំមុន គ.ស និងពោលដល់ការក្លាយពូជចេកកាលពី 2000 ឆ្នាំមកហើយ ក្នុងប្រទេសចិនចាប់មានពូជចេកកាលពី គ.ស 200 ចំណែកភូមិភាគ មេឌីទែរ៉ាណេមិនមានការដាំចេករហូតដល់ គ.ស 650 ក្រោយពីនោះមកទើបមានជនជាតិអារ៉ាប់បានធ្វើដំណើរជួញប្រែជាមួយអាហ្វ្រិក បាននាំពូជចេកចូលទៅអាហ្វ្រិក ។ តមកក្នុងសតវត្សទី 15 ជនជាតិអ៊ឺរ៉ុបបានមកពិនិត្យភូមិ-ភាគជនជាតិបារាំងនៅអាហ្វ្រិកខាងលិចប្រទះឃើញមានការដាំដុះចេកពាសពេញ ។ ក្នុង គ.ស 1400 ជនជាតិព័រទុយហ្គាល់បាននាំចេកទៅកោះខានារី ហើយចាប់តាំងពីពេលនោះមកចាប់ផ្ដើមនាំពូជចេកចូលទៅអឌ្ឍគោលខាងលិចនិងក្នុងដើមសតវត្សទី 16 មានការនាំពូជចេកទៅសានតាដូមិងកូ ពូជចេកដែលស្គាល់ជាទូទៅដំបូង ក្នុងអឌ្ឍគោលខាងលិចគឺ Silk Fig និង French Plantain ដែលជាមូលដ្ឋានក្នុងការបែងចែកពូជតទៅ ៖

នៅដើមសតវត្សទី 19 ពូជចេកបារាំង (អំបូងមាស) (Gros Michel) និងចេកពូជហាមខម (Dwarf Cavendish) បាននាំចូលមកក្រុមកោះខារិបៀន រួមទាំងពូជផ្សេងៗទៀតច្រើនពូជបាននាំចូលមកពីចំការ Kew មករួបរួមទុកឯ ដូមិនិកា កាលពី គ.ស 1902 ដែលជាតំបន់ក្តៅ ហើយមានការដាំចេកច្រើនពូជដើម្បីប្រើជាអាហារ ។ ភាគច្រើនដាំនៅតំបន់អេក្វាទ័រឡើងទៅខាងជើង និងចុះមកខាងត្បូងរីកដាលទៅក្នុងកន្លែងដែលមានសីតុណ្ហភាពដីនិងសំណើមសមស្រប ពូជចេកដែលសំខាន់ក្នុងទីផ្សារជំនួញរបស់ពិភពលោកសម័យនេះគឺពូជចេក ហាមថង (អំបូងមាស) (Gros Michel) សូម្បីតែមិនធន់ទ្រាំដល់ជម្ងឺងាប់ពាយ (Panama diseases) ក៏ដោយពូជនេះគេយល់ថានាំមកដាំដៅអង្គ្លេសខាងលិច ជាលើកដំបូងដោយអ្នកភូតព្រាលសាស្ត្រ ជនជាតិបារាំងគេនៅលោក Francois Pouat ក្នុង គ.ស 1836 ។ ចំណែកក្នុង ជំណាលចាស់របស់ស្ពេនពោលថាមានអ្នកជួបប្រទះពូជចេកមានម្សៅច្រើន ដែលជាទូទៅក្នុងនាមថា Plantain ក្នុងបរិវេណតំបន់ក្តៅរបស់អាមេរិកា កាលគ.ស 1504 ដល់គ.ស 1516 de Berlanga ដែលជាអ្នកបួស និងជាអ្នកពិនិត្យកោះ កាឡាប៉ាកសបាននាំចេកដែលមានជាតិស្ករមកពីក្រុមកោះខានារិ ទៅសានតាដូមិងកូ ហើយបានពង្រីកទៅតាមតំបន់ផ្សេងៗ ចំណែកនៅទ្វីបអាមេរិកខាងជើង និងអ៊ឺរ៉ុបខាងលិចចាប់ផ្តើមស្គាល់ចេកក្នុង គ.ស 1866 ។

បច្ចុប្បន្នចេកមានការដាំទូទៅក្នុងតំបន់អេក្វាទ័រឡើងទៅខាងជើង និងចុះមកខាងត្បូងក្នុងប្រទេសដែលមានអាកាសធាតុសមរម្យដល់ការដាំចេក និងមានផលិតផលរបស់ចេកដើម្បីបរិភោគក្នុងភូមិឋានមានទាំងប្រទេសក្នុងទ្វីបអាហ្វ្រិកកា អាស៊ីនិងក្រុមកោះក្នុងមហាសមុទ្រប៉ាស៊ីហ្វិក ចេកមានដើមកំណើតនៅភូមិភាគអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ដូចបានរៀបរាប់ខាងលើមកហើយខ្លាំងជាងនេះទៅទៀតនៅមានអ្នកពោលថាមានចេកច្រើនជាង 13 ពូជដែលមានដើមកំណើតនៅក្នុងប្រទេសថៃ ។

ចំពោះការដាំចេកក្នុងប្រទេសថៃចាប់ផ្តើមមានដាំច្រើនក្នុង ព.ស 2507 ក្រោយពីពេលរដ្ឋាភិបាលជប៉ុនបានបើកទីផ្សារ ចេកហាមថៃ ដែលមានពីរពូជគឺ ចេកហាមថង ចេកហាមខៀវ

និងចេកហាមខម ចេកហាមថងជាពូជដែលមានដាំច្រើន ចំណែកចេកហាមខៀវមានដាំក្នុងខេត្តភាគខាងត្បូង និងចេកហាមខមក៏មានដាំច្រើនក្នុងភាគខាងត្បូង ។ ដូចគ្នាតែមិនមានការសំខាន់ផ្នែកខាងសេដ្ឋកិច្ចច្រើនទេក្នុងខណៈនេះ ។ ក្រៅពីនេះនៅមានចេកដែលគួរចាប់អារម្មណ៍មួយពូជទៀតគឺពូជចេកហាមលឿងដែលបានជួបប្រទះក្នុងស្រុក ណោទ្ធិ និងស្រុកសាក់ដៅ ជាពូជដែលមានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលនិងពូជចេករបស់ ម៉ាឡាស៊ី លក្ខណៈរបស់ដើមវាធំជាងចេកហាមថង ហើយស្នូងធំជាងមាន 8-10 ផ្លែស្និតធំ កាលណាចាស់ផ្លែជ្រុង ចុងផ្លែមិនស្លៀបច្រើនដូចចេកហាមថង ផ្លែទុំពណ៌លឿងខ្ចី សំបកក្រាស់ សាច់ធូរក្រអូបបន្តិចបន្តួចទុកមិនបានយូរតមកផ្លែច្រើនជ្រុះ ។

2. ភូតគាមសាស្ត្ររបស់ចេក

ចេកជាឈើដុះពីគល់ក្តិលធំហើយមានអាយុច្រើនឆ្នាំក្នុងត្រកូល Musaceae កាលណាធំពេញទីអាចមានកំពស់ 2-9 ម៉ែត្រ ។ តួដើមពិតប្រាកដរបស់ចេកដុះពីក្តិលនៅក្នុងដីចំណែកដើមដែលមើលឃើញជាតួដើមក្លែងក្លាយប្រកបទៅដោយធាងស្លឹក ដែលត្រួតលើគ្នាណែនរាងដើមផ្នែកខាងលើមានស្លឹក និងទងផ្កាដែលកើតមកពីចំណុចដុះរបស់ក្តិលខាងផ្នែកលើដីមានកណ្តាប់បំពង់វុក្ខសពោរពេញទៅដោយទឹកជ័រ ។ នៅគ្រប់ផ្នែករបស់ដើមមានលក្ខណៈជាអាស៊ីដតិចៗហើយរស់ជាតិចត់ ។

រុក្ខជាតិក្នុងត្រកូលនេះ Musaceae ចែកចេញជាពីរតាមលក្ខណៈរបស់ការបែកគុម្ពគឺត្រកូលចេក (Ensete) បានដល់ចេញដែលមិនបែកគុម្ពឡើងជាដើមមួយៗមានអាយុប្រហែលពីរឆ្នាំឬច្រើនជាងផ្លែទទួលទានមិនបាន កាលណាមានគ្រាប់ហើយដើមក៏ងាប់ទៅវិញ ប្រើធ្វើម្សៅឬយកសសៃ ចំណែកត្រកូលមួយទៀតគឺត្រកូលចេកបែកគុម្ព (Musa) បានដល់ចេកដែលមានជាទូទៅនៅក្នុងពេលបច្ចុប្បន្នមានការបែកគុម្ពឬដុះផ្លែ កូនអាចយកមកបរិភោគបាន ឬធ្វើអាហារ ។

ឫស ក្នុងរយៈដំបូងនៃការលូតលាស់ ឬក្នុងរយៈកូនតូចមានឫសកែវ បន្ទាប់មកនិងប្តូរជាឫសជញ្ជាក់ដូចគ្នានិងឫសចេកដែលដុះចេញពីក្តិលដុះចាក់ចេញទៅគ្រប់ទិសជុំវិញក្តិល ដំបូងឫសមានពណ៌ស ហើយផ្លោសបន្ទាប់មកផ្លាស់ទៅជាពណ៌ត្នោតចាស់ វិជ្ជមាត្ររបស់ឫសប្រហែល 5 - 8 មីលីម៉ែត្រ ហើយប្រវែងប្រមាណ 20 - 39 សង្ទីម៉ែត្រ ឫសដុះជាក្រុមៗមួយក្រុមមានប្រមាណ 4 ឫស នៅបរិមាណគល់ដើមក្នុងដី ដើមចេកដែលល្អអាចមានចំនួនឫសទៅដល់ 400 ឫសក្នុងមួយដើម ឫសដណ្តើមគ្នាភ្ជាប់ជារាងសំណាញ់ទៅតាមបរិវេណសើររាក់ៗ ហើយជ្រៅចុះទៅក្នុងដីប្រមាណ 15 សង្ទីម៉ែត្រ ក្នុងពេលខ្លះអាចប្រទះឃើញថាមានឫសនៅក្នុងលំដាប់ជ្រៅទៅដល់ 75 សង្ទីម៉ែត្រក៏មាន គឺឫសដែលដុះចេញពីក្តិល